

ปัจจัยทางค่านประชากรที่อาจยังผลต่ออายุแรกสมรส

ปัจจัยทางค่านประชากร เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่ออายุแรกสมรสของประชากร การพิจารณาปัจจัยในค่านนี้จึงมีความสำคัญแก่จะเลือกพิจารณาเฉพาะจำนวนคนในครัวเรือน จำนวนครั้งการย้ายถิ่น และถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง

จากผลงานการวิจัยนั้นพบว่าปัจจัยค่านประชากรที่มีอิทธิพลต่ออายุแรกสมรสของประชากรในประเทศต่าง ๆ นั้น ได้แก่ ถิ่นที่อยู่อาศัย เพศ การย้ายถิ่นและจำนวนคนในครัวเรือน Colin Clark ยังได้ให้ความเห็นว่า นอกจากสตรีจะทำการสมรสเนื่องจากต้องทำงานหารายได้แล้ว การสมรสชายยังเป็นลักษณะของชุมชนแบบเกษตรกรรม ในทางเหนือและตะวันออกของแคว้นเวสต์ ในอังกฤษด้วย

การศึกษาอายุแรกสมรสในสหรัฐอเมริกาพบว่า มีความแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างอายุแรกสมรสของประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบทและในเมือง ทั้งนี้เพราะในสหรัฐอเมริกาไม่มีความแตกต่างกันมากระหว่างชนบทและเมือง เพราะเขตชนบทและเขตเมืองของสหรัฐอเมริกาความเจริญได้เดียวกัน<sup>๕๒</sup> ในเรื่องเพศ พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะสมรสเร็วกว่าเพศชาย<sup>๕๓</sup>



<sup>๕๑</sup> El-Badry, Hanna Rizk, op.cit., p. 137.

<sup>๕๒</sup> J.R.Rele, "Trends and Differentials in the American Age at Marriage," The Milbank Memorial Fund Quarterly, Vol.XLIII, p.226.

<sup>๕๓</sup> Bogue, 1969, op.cit., p. 224.

และชายในแอฟริกาส่วนใหญ่ก็สมรสช้ากว่าหญิงเช่นเดียวกัน<sup>๕๔</sup> เมื่อพิจารณาถึงที่อยู่อาศัยกับอายุแรกสมรสในอินเดียนพบว่า ในชนบทจะสมรสเร็วกว่าในเมืองอายุแรกสมรสในชนบทของสตรี ๑๓.๔ - ๑๓.๖ ปี ของชาย ๒๑.๐ ปี และในเมืองอายุแรกสมรสของชาย ๒๒.๕ ปี หญิง ๑๕.๕ ปี<sup>๕๕</sup> ในครอบครัวชาวนาในญี่ปุ่น บุตรชายคนโตมักจะสมรสเร็วกว่าบุตรชายคนเล็ก เพราะว่าในครอบครัวชาวนาที่มีความต้องการสมาชิกในครัวเรือน เป็นการเพิ่มกำลังแรงงานในครอบครัวอีกด้วย<sup>๕๖</sup>

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ในครัวเรือนที่มีจำนวนคนอาศัยอยู่มาก ประชากรชายที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำกว่าครอบครัวที่มีคนอาศัยน้อย ในครัวเรือนที่มีคนอาศัยอยู่ตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป อายุแรกสมรสแรกสมรสโดยเฉลี่ยของชายจะเท่ากับ ๒๓.๑ ปี แต่ในครัวเรือนที่กนอาศัยอยู่ ๑ - ๖ คน จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยประมาณ ๒๔ ปี (ตารางที่ ๒๓)

เมื่อพิจารณาถึงอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยพิจารณาถึงที่อยู่ของสามี พบว่า คู่สมรสที่มีถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านเคียวจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำกว่าคู่สมรสที่อยู่คนละท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนละจังหวัด สตรีที่มีถิ่นที่อยู่ในหมู่บ้านเคียวจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสูงขึ้นคือเท่ากับ ๒๐.๖ ปี สตรีที่สามีอยู่ในหมู่บ้านเคียวกันจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๑๙.๔ ปี (ตารางที่ ๒๔)

๕๔ Loc.cit.

๕๕ Driver, op.cit., p. 61.

๕๖ Dore, op.cit., pp. 64 - 66.

จากตารางที่ ๒๔ จะพบว่า สตรีตัวอย่างที่มีถิ่นที่อยู่อยู่ในตัวตลาด จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยเท่ากับ ๒๑.๑ ปี สูงกว่าอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรีในที่อยู่อาศัยอื่นถิ่นที่ห่างไกลจากตัวตลาดมาก พวกหลังนี้จะมีอายุแรกสมรสเฉลี่ย ๑๘.๓ ปี หากพิจารณาตามลักษณะของความเป็นเมืองจะพบว่า สตรีที่อยู่อาศัยในเขตที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและเป็นเมืองมากกว่าจะสมรสช้ากว่าด้วย

จากการศึกษาที่ พิจารณาอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของประชากรชาย ที่ตกเป็นตัวอย่างตามลักษณะของหมู่บ้านคือถิ่นที่อยู่อาศัย และจำนวนครั้งในการย้ายถิ่น พบว่า อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของชายที่ไม่เคยย้ายถิ่นเลยเท่ากับ ๒๓.๑ ปี และพวกที่ย้ายถิ่น ๒ ครั้งเท่ากับ ๒๔.๓ ปี แต่ในกลุ่มที่มีการย้ายถิ่นมากกว่า ๓ ครั้งขึ้นไปจะเท่ากับ ๒๕.๐ ปี จะเห็นว่า ยังมีจำนวนครั้งในการย้ายถิ่นมากขึ้นเท่าใด อายุแรกสมรสก็จะสูงตามไปด้วยในทุก ๆ ถิ่นที่อยู่ อาจเป็นได้ทั้งพวกที่มีการย้ายถิ่นหลายครั้งนั้นเป็นการย้ายเพื่อเขียนฐานะทางเศรษฐกิจโดยการไปหางานทำ หากถิ่นที่อยู่ที่เหมาะสม (ตารางที่ ๒๕) ทำนองเดียวกับเมื่อพิจารณาอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของชายกับจำนวนครั้งของการย้ายถิ่นและอายุปัจจุบัน ๔๐ ปีขึ้นไป จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๔.๔ ปี แต่กลุ่มที่มีอายุปัจจุบัน ๑๕ - ๓๙ ปี จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๒.๕ ปี รวมทั้งคนที่มิจำนวนครั้งในการย้ายถิ่นมาก จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เคยย้ายถิ่นหรือย้ายเพียง ๑ ครั้ง (ตารางที่ ๒๖)

พิจารณาถึงจำนวนหมู่บ้านที่เคยอยู่ก็จะพบทำนองเดียวกันกับจำนวนครั้งของการย้ายถิ่น คือ ยังมีจำนวนหมู่บ้านที่อาศัยอยู่มากก็จะมีอายุแรกสมรสสูงขึ้นด้วย สตรีที่มีจำนวนหมู่บ้านที่เคยอยู่ ๔ หมู่บ้านขึ้นไป จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๒๐.๘ ปี แต่สตรีที่ไม่เคยย้ายหมู่บ้านเลยจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ๑๘.๘ ปี (ตารางที่ ๒๗)

ตารางที่ ๒๓ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของเพศชาย จำแนกตาม  
ระดับการศึกษา และจำนวนคนในครัวเรือน

จำนวนคนในครัวเรือน	ระดับการศึกษา				รวมทุกระดับการศึกษา
	ไม่รู้อะไรเลย	อ่านออกเขียนได้ จบ ป.๑-ป.๓	จบ ป.๔ - ป.๖	จบ ป.๗ ขึ้นไป	
๑ - ๓	๒๓.๖ (๔๒)	๒๔.๗ (๒๗)	๒๓.๒ (๔๖)	๒๖.๕ (๑๑)	๒๓.๕ (๑๒๖)
๔ - ๖	๒๔.๒ (๗๕)	๒๓.๕ (๕๒)	๒๔.๒ (๒๐๑)	๒๕.๒ (๒๔)	๒๔.๐ (๓๕๖)
๗ - ๙	๒๔.๗ (๗๐)	๒๓.๗ (๗๕)	๒๓.๓ (๑๕๖)	๒๕.๕ (๑๕)	๒๓.๖ (๓๕๔)
๑๐ - ๑๒	๒๒.๗ (๒๐)	๒๒.๓ (๒๗)	๒๓.๖ (๖๖)	๒๒.๐ (๕)	๒๓.๑ (๑๒๒)
๑๓ ขึ้นไป	*๓ (๑)	๒๔.๐ (๕)	๒๒.๗ (๑๒)	*๓ (๓)	๒๓.๑ (๒๑)
รวม	๒๔.๑ (๒๑๒)	๒๓.๓ (๒๓๐)	๒๓.๗ (๕๑๑)	๒๕.๖ (๖๖)	(๑,๐๑๕)

\*๓ ตัวอย่างในประเภทนี้มีผู้น้อยกว่า ๕ ราย

ตารางที่ ๒๔ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรี จำแนกตามลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้านและถิ่นที่อยู่อาศัยเดิมของสามี

ที่อยู่เดิมของสามี	ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน				รวมทุกลักษณะ
	ไกลมาก**	ไกล**	ใกล้**	ในกลาง**	
หมู่บ้านเดียวกันหรือตำบลเดียวกัน	๑๘.๓(๒๖๔)	๒๐.๑(๒๖๕)	๑๘.๗(๒๓๑)	๒๐.๗(๕๑)	๑๘.๘(๘๑๑)
จังหวัดเดียวกัน	๑๘.๓(๑๑๘)	๒๐.๖(๑๒๖)	๒๐.๑(๑๒๒)	๒๑.๒(๔๒)	๒๐.๒(๔๑๘)
กนละจังหวัด	๑๘.๕ (๒๓)	๒๑.๑ (๒๑)	๒๑.๑ (๗๕)	๒๐.๘(๓๓)	๒๐.๖(๒๓๒)
ไม่ทราบ	* <sup>ก</sup> (๓)	๒๐.๖ (๕)	* <sup>ก</sup> (๒)	๒๔.๘ (๕)	๒๑.๕ (๑๕)
รวม	๑๘.๓(๔๔๘)	๒๐.๘(๔๕๗)	๒๐.๑(๔๓๐)	๒๑.๑(๑๓๑)	(๑,๔๖๖)

\* ตัวอย่างในประเภทนี้มีอยู่น้อยกว่า ๕ ราย

\*\* คู่มือหมายเหตุหน้า ๓๘



ตารางที่ ๒๕ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของเพศชาย จำแนกตาม ลักษณะที่พึงรองหมู่บ้าน และจำนวนครั้งในการย้ายถิ่น

จำนวนครั้งในการย้ายถิ่น	ลักษณะที่พึงรองหมู่บ้าน				รวม
	** ไกลมาก	** ไกล	ใกล้ **	ในตลาค**	
ไม่เคยย้ายถิ่น	๒๓.๐ (๑๕๑)	๒๓.๓ (๑๓๘)	๒๒.๕ (๑๓๕)	๒๓.๐ (๒๘)	๒๓.๑ (๔๔๘)
๑ ครั้ง	๒๔.๓ (๑๒๕)	๒๓.๗ (๑๒๘)	๒๓.๕ (๗๕)	๒๕.๐ (๒๕)	๒๔.๑ (๓๕๓)
๒ ครั้ง	๒๓.๒ (๔๔)	๒๔.๒ (๕๓)	๒๕.๓ (๒๕)	๒๕.๓ (๑๕)	๒๔.๓ (๑๓๘)
๓ ครั้งขึ้นไป	๒๔.๑ (๑๘)	๒๔.๒ (๑๕)	๒๔.๗ (๒๘)	๒๖.๕ (๒๐)	๒๔.๐ (๗๗)
ไม่ทราบ	—	* ๗ (๒)	* ๗ (๑)	—	* ๗ (๓)
รวมทุกครั้ง	๒๓.๖ (๓๓๘)	๒๓.๗ (๓๓๒)	๒๓.๖ (๒๖๑)	๒๔.๘ (๘๘)	(๑,๐๑๘)

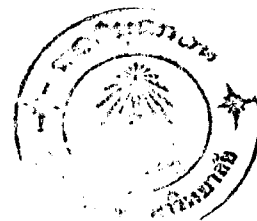
\* ทั่วประเทศที่มีอยู่ไม่น้อยกว่า ๕ ราย

\*\* คู่มือแบบสอบถาม ๓๕

ตารางที่ ๒๖ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของเพศชาย จำแนกตาม  
อายุปัจจุบันและจำนวนครั้งในการย้ายถิ่น

จำนวนครั้งในการ ย้ายถิ่น	อายุปัจจุบัน (ปี)		รวมทุกอายุ
	๑๕ - ๓๕	๔๖ ปีขึ้นไป	
ไม่เคยย้าย	๒๒.๕ (๒๐๕)	๒๓.๖ (๒๓๓)	๒๓.๑ (๔๓๘)
๑ ครั้ง	๒๒.๕ (๑๓๒)	๒๕.๐ (๒๑๓)	๒๔.๑ (๓๔๕)
๒ ครั้ง	๒๓.๔ (๕๗)	๒๔.๘ (๗๗)	๒๔.๒ (๑๓๔)
๓ ครั้งขึ้นไป	๒๔.๔ (๓๓)	๒๕.๕ (๔๓)	๒๕.๐ (๗๖)
ไม่ทราบ	-	* กิ (๓)	* กิ (๓)
รวมทุกครั้ง	๒๒.๘ (๔๒๗)	๒๔.๗ (๕๖๕)	(๙๙๒)

\* กิ ตัวอย่างในประเภทย่อยน้อยกว่า ๕ ราย



ตารางที่ ๒๗ อายุมรดกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรี จำแนกตาม  
ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้านและจำนวนหมู่บ้านที่โดยอยู่

จำนวนหมู่บ้านที่ โดยอยู่	ลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้าน				รวม
	ไกลมาก**	ไกล**	ใกล้**	ในเขต**	
๑	๑๙.๓(๑๑๙)	๒๐.๔(๑๒๖)	๑๙.๙(๑๒๐)	๒๐.๐ (๒๘)	๑๙.๙(๓๙๓)
๒ - ๓	๑๙.๖(๑๖๕)	๒๐.๘(๑๕๘)	๒๐.๕ (๙๙)	๒๑.๗ (๔๐)	๒๐.๘(๔๖๒)
๔ ขึ้นไป	๑๘.๖ (๑๓)	๑๐.๙ (๑๕)	๒๐.๙ (๒๔)	๒๑.๙ (๑๗)	๒๐.๗ (๖๙)
ไม่เข้าชาย	๑๙.๑ (๘๘)	๑๙.๙ (๙๔)	๑๙.๖(๑๒๓)	๒๑.๓ (๑๙)	๑๙.๖(๓๒๔)
ไม่ทราบ	๑๙.๒ (๖๕)	๑๙.๙ (๖๔)	๒๐.๒ (๖๔)	๒๐.๕ (๒๗)	๑๙.๙(๒๒๐)
รวม	๑๙.๔(๔๕๐)	๒๐.๔(๔๔๗)	๒๐.๗(๔๓๐)	๒๑.๑(๑๓๑)	(๑,๔๖๘)

\*\* หมายเหตุ หน้า ๓๔



นอกจากนี้ยังพิจารณาถึงอายุแรกสมรสของประชากรที่ตกเป็นตัวอย่าง ทั้งชายและหญิงตามอายุปัจจุบัน และจำนวนปีที่อาศัยอยู่ในตำบลนี้ พบว่าทั้งชาย และหญิงที่ตกเป็นตัวอย่างการศึกษา และอาศัยอยู่ในตำบลนี้ตั้งแต่เกิด และ ๒๐ ปีขึ้นไป จะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยทั่ว ๆ ไปต่ำกว่าประชากรที่เพิ่งย้ายเข้ามา อยู่ในตำบลนี้เพียง ๑ ถึง ๑๕ ปี (ตารางที่ ๒๘ และ ๒๙)

ตารางที่ ๒๘ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรี จำแนกตามอายุ  
ปัจจุบัน และจำนวนปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านปัจจุบัน

จำนวนปีที่อาศัยอยู่ใน หมู่บ้านนี้	อายุปัจจุบัน (ปี)		รวมทุกอายุ
	๑๕ - ๓๕	๔๐ ปีขึ้นไป	
ตั้งแต่เกิด	๑๕.๗ (๖๒๓)	๒๐.๕ (๕๕๘)	๒๐.๐ (๑,๐๗๑)
๒๐ ปีขึ้นไป	๑๕.๓ (๒๗)	๒๐.๒ (๘๕)	๒๐.๐ (๑๑๑)
๑ - ๑๕ ปี	๑๕.๘ (๑๖๖)	๒๑.๒ (๕๑)	๒๐.๓ (๒๕๗)
ไม่ทราบ	๒๐.๐ (๑๓)	๒๐.๕ (๑๕)	๒๐.๒ (๒๗)
รวม	๑๕.๗ (๘๒๙)	๒๐.๕ (๖๓๗)	(๑,๔๖๖)

ตารางที่ ๒๙ อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของเพศชาย จำแนกตาม  
อายุปัจจุบัน และจำนวนปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านปัจจุบัน

จำนวนปีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้	อายุปัจจุบัน (ปี)		รวม
	๑๕ - ๓๕	๔๐ ปีขึ้นไป	
ตั้งแต่เกิด	๒๒.๕ (๓๑๒)	๒๔.๒ (๓๕๑๑)	๒๓.๔ (๖๖๓)
๒๐ ปีขึ้นไป	๒๓.๕ (๕)	๒๔.๔ (๕๓)	๒๔.๓ (๖๒)
๑ - ๑๙ ปี	๒๓.๓ (๖๓)	๒๕.๙ (๘๕)	๒๔.๘ (๑๔๘)
ไม่เข้าชาย	* ก (๑)	* ก (๔)	๒๖.๒ (๕)
ไม่ทราบ	๒๔.๐ (๔๒)	๒๓.๘ (๓๖)	๒๓.๙ (๗๘)
รวม	๒๒.๘ (๔๒๗)	๒๔.๔ (๕๖๙)	(๙๙๖)

\* ก ตัวอย่างในประเภทนี้มีอยู่น้อยกว่า ๕ ราย

ปัจจัยทางค่านประชากรที่มีอิทธิพลต่ออายุแรกสมรสได้แก่ จำนวนคนในครัวเรือน จำนวนครั้งในการย้ายถิ่น และถิ่นที่อยู่อาศัย พบว่ากลุ่มสมรสที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านเดียวกันจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำกว่ากลุ่มสมรสที่อยู่คนละท้องถิ่น ซึ่งต่างกันประมาณ ๐.๘ ปี ถิ่นที่อยู่ที่เกิดขานี้ได้แบ่งออกเป็น โกลมาก โกล ใกล้เคียง และในตลาค สตรีตัวอย่างที่มีถิ่นที่อยู่ในตลาคจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสูงถึง ๒๑.๑ ปี สตรีที่อาศัยอยู่ทางไกลจากตัวตลาคมากจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยต่ำคือ ๑๘.๓ ปี หากพิจารณาตามความเป็นเมือง จะเห็นว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีความเจริญในทางเศรษฐกิจมากกว่าจะสมรสช้ากว่า นอกจากนั้นประชากรที่มีการย้ายถิ่นมากครั้งจะมีอายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยสูงกว่าประชากรที่ไม่เคยย้ายถิ่นเลย

การศึกษาในครั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่ออายุแรกสมรสอยู่บ้าง ถึงแม้จะมีปัจจัยทางค่านนี้บางอย่างที่ไม่แสดงความแตกต่างเห็นชัดในการศึกษา เช่น อาชีพและปัจจัยบางอย่างที่ไม่ได้ทำการศึกษา เช่น รายได้ของครอบครัวเป็นต้น แต่การศึกษาครั้งนี้ก็ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับอายุแรกสมรสและให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของอายุแรกสมรสของคนไทยในชนบท ทราบถึงความแตกต่างของอายุแรกสมรสของคนไทยในเขตชนบทที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม ในระดับต่าง ๆ กัน นอกจากนี้การศึกษานี้ยังอาจนำไปใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาลักษณะอื่นในแหล่งอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นการวิจัยในเขตเมือง ของโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเปรียบเทียบลักษณะที่แตกต่างกันของอายุแรกสมรสของประชากรในเขตเมืองกับเขตชนบท.